

Dünyada Türkçe ve Türkoloji Eğitime Güncel Bir Bakış

Şaban Çobanoğlu*

Öz

Bu makale, Türkiye’de ve dünyada Türkoloji ve Türkçe eğitime dair güncel bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışma, bu alanlardaki gelişmeleri ilgili kaynaklara dayalı olarak, ana hatlarıyla ele almakta, Türkoloji ve Türkçe eğitimi konusundaki yeniliklere, akademik çalışmalara ve eğitim politikaları konularına odaklanmaktadır.

Türkoloji, dar anlamda Türk dili ve lehçeleri üzerine yoğunlaşırken geniş anlamda Türk tarihi, edebiyatı, sanatı, kültürü ve folklorunu da içeren bir disiplindir. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında dikkat çekmeye başlayan Türkoloji, oryantalist çalışmaların bir parçası olarak gelişmeye başlamıştır. Orhun Kitâbeleri’ni inceleyen ve çözümleyen Thomsen ve Radloff gibi araştırmacılar, Türkoloji’nin gelişimine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Türkiye’de ise Ahmet Vefik Paşa, Ziya Gökalp, Fuat Köprülü gibi isimler bu alanda öncü olmuştur. Bu türkologların yanı sıra Necip Asım, Ziya Gökalp, Ahmet Caferoğlu, Zeki Velidi Togan, Talat Tekin ve Ahmet Bican Ercilasun gibi önemli Türk araştırmacılar, Türkolojinin kurumsallaşmasına ve bilimsel bir disiplin hâline gelmesine büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Türkiye’de sistemli Türkoloji çalışmaları Cumhuriyet’in ilk yıllarında başlamış, 1924’te İstanbul Üniversitesi’ne bağlı Türkiyat Enstitüsü kurulmuştur. Günümüzde Türkoloji ve Türkçe eğitimi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türkiyat Enstitüleri ve üniversitelerin ilgili bölümleri tarafından yürütülmektedir. Türkiye’de 197 Türk Dili ve Edebiyatı bölümü bulunmakta, yabancılara Türkçe öğretimi ise üniversitelerdeki TÖMER gibi merkezler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Dünyada Türkçe öğrenmeye ve Türkolojiye olan ilgi, Türkiye’nin ekonomik ve politik gücünün artışı, bağımsız Türk devletlerinin ortaya çıkışı ve kültürel etkileşimle birlikte artmıştır. 18. yüzyılda Paris’te kurulan ilk Türkoloji kürsüsünden itibaren Almanya, Çin, ABD, İngiltere, Macaristan gibi ülkelerde Türkoloji çalışmaları yaygınlaşmıştır. Günümüzde Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı ve üniversiteler aracılığıyla dünya genelinde Türkçe eğitimi ve Türkoloji araştırmaları sürdürülmektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgi-ler Eğitimi Bölümü, İstanbul/Türkiye, scobanoglu@fsm.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1016-7176.

ABD’den Afganistan’a, Almanya’dan Mısır’a kadar birçok ülkede Türkoloji ve Türkçe eğitimi veren kurumlar bulunmaktadır. Türkoloji ve Türkçe eğitimi, küresel ölçekte farklı disiplinlerle ilişkilendirilen dinamik bir alan olarak gelişmeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkoloji, Türk dili ve edebiyatı, Türkçe eğitimi, Türkiyat enstitüleri, yabancı dil olarak Türkçe.

A Current Perspective on Turkish Language and Turkology Education in the World

Abstract

This article seeks to present current insights into the field of Turkology and Turkish language education both in Türkiye and globally. Anchored in relevant scholarly sources, the study examines recent developments, academic contributions, and educational policies, aiming to outline key trends and innovations shaping the discipline.

The term *Turkology*, also known as *Turkiyât*, *Turkic Studies*, and *Turkish Studies*, is widely used in international academia. In Türkiye, the term *Turkiyat* is preferred. Turkology can be defined in both narrow and broad senses. In a narrow sense, it focuses on the study of Turkish languages and dialects. In a broader sense, it encompasses research on Turkish literature, history, art, culture, and folklore. Additionally, Turkology examines different historical periods of the Turkish language from a philological perspective.

Turkology studies developed significantly in the late 19th and early 20th centuries; emerging from Oriental Studies. The pioneers of Turkology and Turkish philology were often Western orientalists. The earliest significant works in the field were conducted by foreign scholars. For example, the Orkhon inscriptions were deciphered by Danish scholar Vilhelm Thomsen and Russian scholar Wilhelm Radloff. Early dictionary studies on Turkic dialects were also conducted by Radloff. Additionally, prominent Turkish scholars such as Ahmet Vefik Paşa, Necip Asım, Ziya Gökalp, Ahmet Caferoğlu, Zeki Velidi Togan, Fuat Köprülü, Talat Tekin, and Ahmet Bican Ercilasun made significant contributions to Turkology.

Interest in Turkology and Turkish language studies has grown due to Türkiye’s economic, political, commercial, and tourism-related advancements. The emergence of independent Turkic states and the rich cultural heritage of the Turkic world have further increased this interest. Today, Turkology and Turkish education are carried out through two main channels: within Türkiye and internationally. Turkology and Turkish language education continue to develop as a dynamic field associated with various disciplines on a global scale.

Keywords: Turkology, Turkish language and literature, Turkish language education, Turkish studies institutes, Turkish as a foreign language.

Giriş: Türkoloji Kavramına Genel Bir Bakış

Türkoloji kavramı, Türkiyât, Türklük Bilimi, Türkbilim, Türklük Çalışmaları olarak da bilinir. Uluslararası çalışmalarda yaygın olarak Türkoloji terimi kullanılmaktadır. Türkoloji'nin dar ve geniş çerçevede değişik tanımları vardır. Dar anlamda Türkoloji, Türk dilleri ve lehçeleri üzerine incelemeler yapar. Geniş anlamda ise Türk edebiyatı, tarihi, sanatı, kültürü ve folkloru alanında yapılan inceleme, tanıtım ve değerlendirmeleri kapsar. Ayrıca Türkoloji, Türk dilinin çeşitli dönemlerini filolojik açıdan inceler ve değerlendirir.¹ Türk'e ait bütün maddi ve manevi değerler üzerinde analizler yapar. Türkiye'de ve dünyada Türkoloji çalışmaları 19. asrın sonlarıyla 20. yüz yılın başlarında gelişmiştir. Türklük bilimi ilk olarak doğu bilimi (şarkiyât) çalışmaları içinde doğup gelişmiştir. Tekin, Türkolojinin doğuşunu özellikle 20. yüzyıldaki şarkiyatçılık çalışmalarına bağlar ve bu dönemde Rusya, Almanya, Macaristan gibi ülkelerde yetişen oryantalistlerin Türk dili, tarihi ve kültürü üzerine yaptığı araştırmaların disiplinin temelini oluşturduğunu belirtir. Wilhelm Radloff, V. Barthold, János Németh gibi isimleri Türkoloji'nin kurucuları arasında sayar. Bu sebeple Türkoloji'nin ve Türk filolojisinin kurucularının oryantalistler olarak kabul edildiğine işaret eder.²

Türkoloji sahasında ilk ve önemli çalışmalar yabancı türkologların eliyle yürütülmüştür. Orhun Kitabeleri'ni Danimarka'lı V. Thomsen ile Rus W. Radloff çözmüştür. Türk lehçeleri ile ilk sözlük çalışmaları da Radloff tarafından yapılmıştır. Ahmet Vefik Paşa, Necip Asım, Ziya Gökalp, Ahmet Caferoğlu, Zeki Velidi Togan, Fuat Köprülü, Talat Tekin, Ali Alparslan, Mertol Tulum, Kemal Eraslan, Osman Fikri Sertkaya, Ahmet Bican Ercilasun gibi isimler³ Türkoloji ilmine hizmet etmiş önemli şahsiyetlerdir.⁴

Dünyada Türkolojiye ve Türkçeye ilginin giderek artması, Türkiye'nin son yıllarda ekonomik, politik, ticarî ve turizm alanlarında kaydettiği gelişmelere bağlıdır. Bağımsız Türk Devletleri'nin ortaya çıkışı, Türk Dünyası'nın zengin kültürel mirası gibi alanlardaki ilerlemeler Türkoloji ve Türkçeye ilgiyi arttırmıştır. Günümüzde Türkoloji ve Türkçe eğitimi Türkiye içinde ve yurtdışında olmak üzere iki ana kanaldan yürütülmektedir.

1 Öztürk Emiroğlu, *Avrupa'da Türkoloji*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2020.

2 Talât Tekin, *Türkoloji'ye Giriş*, İstanbul, Simurg Yayınları, 1993, s. 9-11.

3 <https://turkiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/enstitu/enstitu-mudurlugu> [Erişim Tarihi: 10.05.2025]

4 Türkoloji'ye hizmet edenler konusunda bakınız: Ahmet Buran, *Türk Diline Gönül Verenler Yabancı Türkologlar*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2018.

Türkiye’de Türkiyât araştırmalarına sistemli olarak Cumhuriyet’in ilk yıllarında başlanmıştır. Bu çerçevede Türkolojinin temel konuları arasında yer alan dil, edebiyat, tarih ve sanat gibi alanlarda bilimsel araştırmalara başlanmıştır. Bütün bu alanlarda yapılan araştırma ve incelemelerin sonuçlarını bilim dünyasıyla paylaşmak amacıyla bir araştırma enstitüsü kurulması kararlaştırılmıştır. Enstitü İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağlanmıştır. Adı Türkiyât Enstitüsü olarak belirlenmiş ve başına Mehmet Fuat Köprülü getirilmiştir. Enstitünün Yönergesi Atatürk tarafından onaylanmıştır. Kuruluş amacı Türk Dünyası’na ait bilimsel konularda araştırma ve incelemeler yapmak, sonuçları bilim dünyasıyla paylaşmak ve ilgili kuruluşlarla iletişime geçmek olarak belirlenmiştir. Enstitünün kuruluşu 12 Kasım 1924 tarihinde tamamlanmıştır.⁵ Daha sonraları Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) (1935), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (1986), Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (1991), Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (1992) ve Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (1992) kurulmuştur. Bu enstitüler, Türkiye’de Türkoloji alanında akademik çalışmaların yürütüldüğü başlıca kurumlardır. Her biri, Türk dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü üzerine lisansüstü eğitim programları ve araştırmalar sunmaktadır.

Türkiye’de Türkiyât çalışmalarını yürüten ve destek veren çok sayıda kurum ve merkez bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi bilimsel kurumlar Türkoloji araştırmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Ayrıca Türk Hukuk Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Türkoloji/Türklük bilimi Araştırmaları Merkezleri, Yunus Emre Enstitüleri, Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Türkçe Eğitimi ile Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümleri de *Türkoloji* çalışmalarına önemli katkılar sağlamaktadırlar.⁶

Araştırmalar, Türkoloji çalışmalarının oturmuş bir sistematığının bulunmadığını düşündürmektedir. Bu manada Turan, “Methodological Variations in Textbooks of Turkish Grammar and Syntax Used in Turkish Universities” başlıklı makalesinde, Türkoloji bölümleriyle ilgili metodolojik farklılıkları ele almaktadır. Makale, Türkçe öğretimi ve Türk dili ile ilgili akademik çalışmaların özellikle Türkoloji bölümlerindeki farklı yaklaşımlara nasıl yansıdığını araştırmaktadır.

5 İsmail Güleç, “Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, c. 41, s. 561-562.

6 Ahmet Buran, “Türklük Bilimi ve Türkoloji üzerine bir değerlendirme”, *IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu*, Niğde, c. I, 2017, s. 11-14.

Turan'ın çalışması, Türkiye'deki üniversitelerde yaygın olarak kullanılan Türkçe dilbilgisi ve sözdizimi ders kitaplarının yöntemsel yaklaşımlarını karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Makale, özellikle Muharrem Ergin, Tahsin Banguoğlu ve Tahir Nejat Gencan'ın dilbilgisi eserleri ile Leyla Karahan, Mustafa Özkan ve Veysi Sevinçli'nin yanısıra, H. İbrahim Delice'nin sözdizimi çalışmalarını analiz ederek, bu kaynaklar arasındaki yaklaşım, yorum ve terminoloji farklılıklarını ortaya koymaktadır.⁷ Bu farklılıklar, Türkoloji bölümlerinde dilbilgisi ve sözdizimi öğretiminde kullanılan yöntemlerin çeşitliliğini ve bu çeşitliliğin öğrenci başarısı üzerindeki potansiyel etkilerini göstermektedir. Turan, bu yöntemsel çeşitliliğin, öğrencilerin dilbilgisel kavramları öğrenme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları artırabileceğini ve bu nedenle öğretim materyallerinde daha tutarlı ve standart bir yaklaşımın benimsenmesinin faydalı olabileceğini önermektedir.⁸

Türkiye'de 2021 yılı Üniversite Seçme kılavuzunda 1. ve 2. öğretim lisans düzeyinde (4 yıllık) eğitim veren 197 Türk Dili ve Edebiyatı (TDE) bölümü yer almaktadır.⁹ Türkiye'nin 131 farklı üniversitesinde modern dil öğretim kuram ve yöntemleri çerçevesinde yabacılar için Türkçe öğretimi yapılmaktadır. Türkçe Öğretim Merkezleri'nin (TÖMER) hazırlık sınıflarında A, B ve C düzeylerinde, Avrupa Dil Portföyüne uyumlu olarak yoğun Türkçe eğitim programları düzenlenmektedir. Üniversitelerdeki TÖMER, TÖMER, TÖMER benzeri kısaltmaların farklı açılımları olmakla beraber, genel olarak Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi anlamında kullanılmaktadır. TÖMER'ler Türkçeyi ikinci dil veya yabancı dil olarak öğrenmek isteyen uluslararası öğrencilere kazandıkları bölümlerdeki derslerini akademik düzeyde takip edebilmeleri için Türkçe öğretim hizmeti vermektedirler.

7 Turan'ın ifade ettiği hususlarda inceleme yapmak isteyenler şu eserlere bakabilirler:

A. B. Ercilasun, *Türk Dili: Dil ve Anlatım*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004, s. 13-25.

Z. Korkmaz, *Cumhuriyet Döneminde Türk Dili*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2003, s. 1-18.

T., Gencan, *Dilbilgisi*, Ankara, Ayraç Yayınları, 2001, s. 45-50.

İ., Parlatur - Z. Korkmaz, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001.

D. Aksan, *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*, cilt II, Ankara, TDK Yayınları, 1990, s. 170-190.

YÖK, *Lisans Programları Çerçeve Eğitim Programları*, Ankara, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, 2010.

8 Fikret.Turan, "Methodological Variations in Textbooks of Turkish Grammar and Syntax Used in Turkish", *Acta Via Serica*, vol. 3-1, 2018, p. 27-42.

9 <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10213> [Erişim Tarihi: 10 Nisan 2022]

Dünyada Türkoloji ve Türkçe Eğitimi

Türkçe öğrenmeye ve Türkolojiye yönelik talepler her geçen gün artmıştır. Türkçe öğretimi geniş coğrafyalara yayılmıştır.¹⁰ Türkoloji alanındaki ilk kürsü, 18. yüzyılın sonlarında kurulmuştur. Bu kürsü, 1795 yılında Paris’te bulunan «École des Langues Orientales Vivantes» (Yaşayan Doğu Dilleri Okulu) bünyesinde açılmıştır. Ardından, çeşitli ülkelerde Şarkiyat (Doğu Bilimleri) ve Türkoloji alanında pek çok enstitü faaliyete geçmiştir. Örneğin, Moskova’da (1814), Paris (1821) ve Londra’da (1906) kurulan bu enstitüler, bilimsel eserler, dergiler, makaleler ve bültenler yayımlayarak alana önemli katkılar sağlamıştır.¹¹ Ayrıca, Türkoloji biliminin gelişmesinde Macar ve Fin ekollerinin olumlu etkileri görülmüştür. İngiliz ve Fransız ekollerinin yanı sıra 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında Alman Türkologlar’ın da Türkoloji’ye önemli katkıları olmuştur.¹² Christoph Herzog’un 2010 yılında *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*’nde yayımlanan “Almanca Konuşulan Ülkelerde Türkiyat ve Şarkiyat Çalışmalarının Gelişimi Üzerine Notlar” başlıklı makalesi, Almanca konuşulan ülkelerdeki Türkoloji ve Şarkiyat çalışmalarının tarihsel gelişimini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Makalenin ilgili bölümlerinde, söz konusu ülkelerdeki üniversitelerde Türkolojinin kurumsallaşma süreci ele alınmaktadır. Özellikle Bonn Üniversitesi örneğinde, 1959 yılında Şarkiyat çalışmalarının çeşitli branşlarının birleştirilerek Şarkiyat Dilleri Okulu çatısı altında toplandığı, ancak Türkolojinin bu yapı içinde bağımsız bir konum elde edemediği belirtilmektedir. 2005 yılında yapılan yeniden düzenlemelerle birlikte, Türkolojinin kurumsal yapısının daha da zayıfladığı ve bugün Bonn’da Türkçe öğretimi müfredatta yer alsa da Türkolojinin bağımsız bir disiplin olarak varlık göstermediği ifade edilmektedir.¹³

Herzog, Almanca konuşulan ülkelerdeki Türkoloji çalışmalarının akademik kadrolarının yetersiz olduğunu ve araştırma alanlarının genellikle Osmanlı tarihi ve çağdaş Türk edebiyatı gibi konularla sınırlı kaldığını belirtir. Örnek olarak, Bonn Üniversitesinde 1951–1969 yılları arasında görev yapan Otto Spies’in ilgi alanlarının Türkiyat ve Osmanlı çalışmaları ile çağdaş Türk edebiyatı olduğu, ancak bu çalışmaların kurumsal bir yapı içinde sürdürülemediği vurgulanır.¹⁴

10 Fatma Açıık, “Dil politikaları bağlamında Türkçenin öğretimi”, *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* (içinde), ed. Mustafa Durmuş - Alpaslan Okur, Ankara, Grafiker Yayınları, 2018, s. 479.

11 Ahmet Buran, *Türklük Bilimleri Terimi Sözlüğü*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2012, s. 323.

12 Mustafa Öner, “Türk Dünyası ve Türkoloji”, *Aydın Türklük Dergisi*, yıl 1, sayı 1, 2015, s. 89.

13 Christoph Herzog, “Almanca Konuşulan Ülkelerde Türkiyat ve Şarkiyat Çalışmalarının Gelişimi Üzerine Notlar”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 15, 2010, s. 77-80.

14 Herzog, *a.g.m.*, s. 128-130.

Fransa’da Türkoloji çalışmalarının kurumsal temelleri, INALCO (Institut National des Langues et Civilisations Orientales) çatısı altında şekillenmiştir. Temir, bu kurumun Türkçe eğitimi ve Türkoloji birikimini, tarihsel süreklilik içinde değerlendirerek, Fransız şarkiyatının Türkolojiyle kurduğu ilişkiyi ele almaktadır. Eserde, INALCO’nun 18. yüzyıl sonlarından itibaren Doğu dilleriyle birlikte Türkçeye verdiği önemin altı çizilmekte; bu bağlamda, ilk Türkçe derslerinin 1795’te açıldığı belirtilmektedir. Özellikle 19. yüzyıl sonlarında Louis Bazin ve Jean Deny gibi isimlerin katkılarıyla akademik Türkoloji geleneğinin kurumsallaştığı aktarılırken, bu kişilerin hem dilbilimsel hem de tarihî-kültürel içerikli çalışmalarla disipline yön verdikleri vurgulanmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkoloji eğitiminin modern yaklaşımlarla zenginleştiği; sosyolengüistik, edebiyat ve çağdaş Türkiye çalışmaları gibi alanların da müfredata girdiği ifade edilmektedir. Son olarak, INALCO’daki Türkoloji eğitiminin günümüzde disiplinler arası bir çerçevede sürdürüldüğü, öğrenci profilinin çeşitlendiği ve Fransa-Türkiye akademik ilişkilerinin bu alan üzerinden geliştiği bilgisi yer almaktadır.¹⁵

Almanya, Çin, Güney Kore, ABD, Danimarka, İngiltere, İran, İtalya, Rusya, Macaristan gibi ülkelerin yanında Afrika’nın birçok ülkesinde Türkoloji ve özellikle Türkçe eğitimi üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Türkoloji, tarihsel ve kültürel bağlamda oldukça derin bir alan olup, günümüzde disiplinler arası yaklaşımlarla zenginleşmeye devam etmektedir. Güncel Türkoloji araştırmalarının bir kısmı, dilbilim, edebiyat, kültür ve tarih gibi temel alanlarda yoğunlaşırken, diğer bir kısmı ise daha yeni konulara yönelmiştir.

2020 sonrası Dünya’da Türkoloji konusunu ele alan güncel kaynaklara göre gelişmeler şu şekilde ifade edilmektedir. Emiroğlu ve Bağdagül’ün editörlüğünü yaptığı *Dünyada Türkoloji* başlıklı 3 ciltlik kapsamlı esere göre Türkoloji, yalnızca Türkiye’de değil, dünya çapında önemli bir akademik alan haline gelmiştir. Çeşitli ülkelerde Türkoloji’nin tarihsel evrimi, Türk dili, edebiyatı, kültürü ve tarihine dair yapılan bilimsel araştırmalar, eğitim faaliyetleri ve kültürel projeler ele alınmaktadır. Özellikle Avrupa, Asya ve Amerika’daki Türkoloji enstitülerinin faaliyetleri, bu enstitülerdeki eğitim ve araştırma yöntemleri detaylı bir şekilde incelenmektedir. Editör ve yazar kadrosuyla birlikte toplam 35 araştırmacının katkısıyla hazırlanan bu üç ciltlik eser, 33 ülkedeki Türkoloji faaliyetlerini kapsamlı biçimde ele almaktadır. Çalışmada, Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu editörlüğünde daha önce yayımlanan *Avrupa’da Türkoloji* adlı eserde yer alan ülkelerin yanı

15 Hakan Temir, “Fransız Şarkiyat Kurumu Inalco’daki Türkçe Dil Eğitiminin Arka Planı ve Türkoloji Çalışmaları”, *Turcology Research*, 2024, s. 327-338.

sıra; ABD, Çin, Danimarka, İran, İspanya, İsveç, Japonya, Kanada, Moğolistan, Norveç ve Portekiz gibi ülkelerdeki Türkoloji çalışmaları da değerlendirilmiştir. Ele alınan ülkelerde görev yapan Türkologların biyografik ve bibliyografik bilgileri ile varsa fotoğrafları, ayrı bir bölümde sunularak okuyucuya detaylı bir bilgiler sunulmuştur. Eserde yer verilen ülkelerdeki Türkoloji faaliyetlerine dair çalışmalar ise özetlenerek incelenmiştir.¹⁶

Yalap, Emiroğlu'nun *Dünyada Türkoloji* adlı eserini incelediği ve değerlendirdiği "Dünya'da Türkoloji Vesilesiyle" başlıklı makalesinde, Türkoloji'nin dünya çapındaki etkisini ve bu alanda yapılan uluslararası iş birliklerini ele almaktadır. Makalede Türkoloji alanında yapılan akademik çalışmaların artışı, Türk dilinin dünya genelindeki kabulü ve yayılması ile ilgili gözlemler sunulmuştur. Ayrıca, Türkoloji alanındaki en son gelişmeler ve bu alandaki uluslararası kongreler, seminerler gibi etkinlikler de değerlendirilmektedir.¹⁷

Yılmaz ve Çangal, (Editörler) *Yurt Dışında Türkoloji ve Türkçe Öğretimi 3: Dünyada Türkçe Öğretimi* adlı eserlerinde, Türkçe öğretiminin küresel düzeydeki gelişimini ve Türkoloji bölümleri bağlamındaki eğitim yaklaşımlarını incelenmektedirler. Söz konusu kaynak, özellikle Türkçe öğretiminin dünya çapında yayılması ve Türkçenin uluslararası arenada eğitim dili olarak kabul edilmesi konusundaki son gelişmeleri ele almaktadır. Eser, Türkçe öğretiminin küresel düzeyde nasıl geliştiği, karşılaşılan zorluklar, Türkoloji bölümlerinin Türkçe öğretimi sürecindeki katkıları ve Türk dilinin dünya çapındaki yayılımına dair önemli bilgiler sunmaktadır. Türkçe öğretimi ve Türkoloji arasındaki ilişkiyi güçlendirmek, daha etkili öğretim yöntemleri geliştirmek ve kültürel etkileşimi artırmak bu alandaki en büyük hedeflerden biri olarak vurgulanmaktadır.¹⁸

Dolunay, dünyagenelindeki Türkçe öğretim merkezleri ve Türkoloji bölümlerini tarihsel, kültürel ve kurumsal bağlamlarıyla birlikte değerlendirmektedir. Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin özellikle 1980'li yıllardan sonra ivme kazandığını vurgulamakta, bu bağlamda üniversitelerde ve kamu kurumlarında açılan merkezlerin önemli bir işlev üstlendiğine işaret etmektedir. Yazar, TÖMER'ler başta olmak üzere Türkiye merkezli kurumların, yurtdışındaki

16 Öztürk Emiroğlu - Bağdagul Mussa (ed.), *Dünya'da Türkoloji / Turkology In The World*, 3 cilt, Ankara, Türkoloji Akademisi & Intercontinental, 2024, s. 7.

17 Hakan Yalap, "Dünya'da Türkoloji Vesilesiyle", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 34, sonbahar 2024, s. 621-648.

18 Yakup Yılmaz - Önder Çangal (ed.), *Yurt Dışında Türkoloji ve Türkçe Öğretimi, 3: Dünyada Türkçe Öğretimi*, 2023, s. 50-100.

şubelere yayılarak Türkçenin küresel düzeyde öğretimine katkı sağladığını belirtmektedir. Avrupa, Asya ve Amerika'daki çeşitli üniversitelerde kurulan Türkoloji bölümlerinin yalnızca dil öğretimiyle sınırlı kalmayıp Türk kültürü, tarihi ve edebiyatı gibi alanları da kapsadığını ifade etmektedir. Özellikle Balkanlar, Orta Asya ve Çin gibi bölgelerde Türkçeye duyulan ilginin tarihsel bağlara dayandığı, bu ülkelerdeki Türkoloji bölümlerinin köklü bir geçmişe sahip olduğu aktarılmaktadır. Yazar, Türkçenin öğretimi sürecinde ortak materyal ve müfredat eksikliğine dikkat çekerek bu konuda daha sistemli, kuramsal temellere dayalı çalışmalar yapılması gerektiğini dile getirmekte, Türkçenin dünya dilleri arasında güçlü bir yer edinmesi için öğretici kadrosunun nitelik açısından geliştirilmesi, uluslararası sertifikasyon ve dil yeterlilik sistemlerinin oluşturulmasının önemine işaret etmektedir. Bunun yanında Türkçe eğitimi verilen merkezlerde başta dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere başlangıçtan ileri seviyelere kadar Türkçe öğretimine ilaveten, ihtiyaç olması halinde Osmanlı Türkçesi, tasavvuf edebiyatı ve musikisi kurslarının açılmakta olduğunu belirtmektedir.¹⁹

Türkoloji ve Türkçe eğitime yönelik çalışmalar, Türkiye'de çeşitli kurumlar tarafından yürütülmektedir. Bu kurumlar arasında Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiyât Enstitüleri, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü ve üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri ile Türkçe Öğretim Merkezleri öne çıkmaktadır. Söz konusu kuruluşlar, farklı yaş gruplarına ve eğitim seviyelerine hitap ederek Türkoloji ve Türkçe öğretimi alanında eğitim, seminer, kongre gibi hizmetlere ilaveten basım-yayım ve tanıtım faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Hedef kitleler arasında üniversitelerin Türkoloji bölümlerinde okuyan öğrenciler, seçmeli Türkçe dersi alan üniversite öğrencileri, Yunus Emre Enstitüsü veya özel kurs merkezlerinde dil eğitimi alan yetişkinler ve öğrenciler, ortaokul ve liselerde seçmeli Türkçe dersine katılan yabancı öğrenciler ve Maarif Vakfı bünyesindeki anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören öğrenciler yer almaktadır.

Çağ ve Bölükbaş tarafından yapılan araştırmalara göre Dünyada Türkoloji ve Türkçe eğitimi veren ülkelerin ve bu ülkelerde bulunan kurumların sayısal dağılımlar şu şekildedir:²⁰

19 Salih Kürşad Dolunay, "Türkiye ve dünyadaki Türkçe öğretim merkezleri ve Türkoloji bölümleri üzerine bir değerlendirme", *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı*, II. cilt, Ankara Pegem Yayınları, 2005, s. 286-292.

20 Hatice Çağ - Fatma Bölükbaş, "Türkçenin yurt dışında yabancı dil olarak öğretimine genel bir bakış", *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 2021, s. 91.

Tablo 1. Dünyada Türkoloji ve Türkçe Eğitimi veren ülkeler ve kurumlar

Ülke	Sayı	Ülke	Sayı	Ülke	Sayı
ABD	45	Güney Kıbrıs	4	Makedonya	7
Afganistan	25	Güney Kore	4	Mali	4
Almanya	26	Gürcistan	20	Malezya	7
Arjantin	1	Hırvatistan	2	Meksika	1
Arnavutluk	10	Hindistan	4	Mısır	16
Avusturalya	3	Hollanda	2	Moğolistan	2
Avusturya	3	Irak	4	Moldova	4
Azerbaycan	3	İngiltere	7	Moritanya	2
Bahreyn	1	İran	5	Norveç	1
Belarus	5	İrlanda	2	Nijer	3
Belçika	4	İskoçya	1	Özbekistan	3
Bosna Hersek	168	İspanya	8	Pakistan	5
Bulgaristan	4	İsrail	4	Polonya	8
Burindi	1	İsveç	1	Portekiz	2
Cezayir	5	İsviçre	1	Romanya	11
Cibuti	1	İtalya	5	Rusya Federasyonu	22
Çad	1	Japonya	14	Sao Tome	1
Çekya	1	Kamerun	4	Senegal	6
Çin	11	Kanada	2	Sırbistan	5
D. Kongo Cumhuriyeti	1	Karadağ	2	Slovakya	2
Estonya	1	Katar	2	Slovenya	2
Endonezya	1	Kazakistan	17	Somali	6
Ekvator Ginesi	1	Kırgızistan	10	Somaliland	1
Ermenistan	1	Kuzey Kıbrıs	9	Sudan	7
Etiyopya	4	Kolombiya	1	Suudi Arabistan	1
Fas	2	Kongo	1	Tanzanya	1
Fildişi Sahili	1	Kosova	8	Tayland	1
Filistin	4	Kuveyt	1	Tayvan	1

Finlandiya	1	Küba	1	Tunus	5
Fransa	9	Letonya	2	Türkmenistan	1
Gabon	1	Litvanya	2	Ukrayna	25
Gambiya	2	Lübnan	3	Ürdün	4
Gine	4	Macaristan	4	Venezuela	2
Güney Afrika	1	Madagaskar	1	Yemen	2
Yunanistan	4				
Toplam Ülke Sayısı	105				
Toplam Kurum Sayısı	687				

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, Dünyada Türkoloji ve Türkçe öğretiminin 105 ülkede ve 687 eğitim kurumunda yapıldığı görülmektedir. Talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda veriler her geçen gün değişebilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin Türkoloji bölümlerini seçme sebeplerini ve verilen derslerle ilgili görüşlerini belirleyen akademik araştırmalar sınırlıdır. Fransa’da Çetin ve Eskimen tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkoloji öğrencilerinin konuya ilişkin görüşleri şu şekilde belirlenmiştir: Türk öğrenciler Türkiye’de iş bulabilmek ve Fransa’da Türkçeyle ilgili işlerde çalışabilmek istedikleri için Türkoloji bölümünü seçtiklerini ifade etmişlerdir. Yabancı uyruklu öğrenciler ise Türkçeyi ve Türkiye’yi merak ettiklerini belirtmişler ayrıca Türkiye ve Türkçeye ilgi duyduklarını vurgulamışlardır. En çok zorluk çekilen dersler Gramer ve Tarih olarak öne çıkmaktadır. Türk Edebiyatında popüler yazar ve şairler bilinmekte, ancak alanla ilgili yazar, şair ve temel kaynakların takibinde eksiklikler bulunmaktadır. Türkoloji eğitiminden sonra öğrencilerin yaklaşık yarısının Türkiye’ye bakış açılarında olumlu değişiklikler gözlenmiştir.²¹

Günümüzde dillerin önemini gösteren bazı güncel ölçütler vardır. Söz konusu ölçütler arasında bir dilin iş, ekonomi, turizm, tıp, siyaset, bilim ve barış gücü gibi alanlarda ne düzeyde işlevsel bir role sahip olduğu hususu gelmektedir. Bahse konu olan ölçütler esas alınarak İngiliz Kültür Merkezi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkçe Dünyanın gelecek vadede 9. Büyük dili durumundadır. Aşağıdaki tablo bu durumu belgelemektedir.

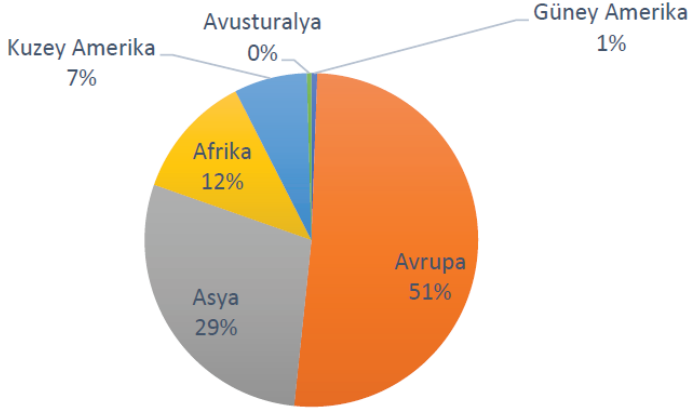
21 İsmet Çetin - A. Derya Eskimen, “Avrupa’da Türkoloji Öğrenimi Gören Öğrencilerin Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürüne İlişkin Görüşleri: Fransa İnalco Örneği”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol. 7(1), 2012, s. 35.

Tablo 2. Dünya'nın gelecek vadeden büyük dilleri²²

1. İSPANYOLCA	6. PORTEKİZCE
2. ARAPÇA	7. İTALYANCA
3. FRANSIZCA	8. RUSÇA
4. ÇİNCE	9. TÜRKÇE
5. ALMANCA	10. JAPONCA

Günümüzde Türk dili, coğrafi açıdan oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Batıda Bosna-Hersek'ten Moğolistan'a, kuzeyde Kazan'dan Lübnan'a kadar uzanan bu dil, 20-90 doğu boylamları ile 33-65 kuzey enlemleri arasında yer alan bir bölgeyi kapsamaktadır. Söz konusu coğrafi alan, kuş uçuşu hesaplandığında, doğu-batı ekseninde yaklaşık 6-7 bin kilometre, kuzey-güney ekseninde ise 3 bin kilometrelik bir mesafeye tekabül etmektedir.²³

Türkçe Öğretilen Eğitim Kurumlarının Kıtalaraya Göre Dağılımı

Grafik 1. Türkçe Öğretilen Kurumların Kıtalaraya Göre Dağılımı ²⁴

22 British Council, *Languages For The Future Report*, H143, 2017, p. 30.

23 Ahmet Buran, "Türk Dilinin bugünkü Durumu ve Yayılma Alanları", *Yüksek Öğretim Öğrencileri için Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, haz. Zeynep Korkmaz, vd., 4. bs., Ankara, Yüksek Öğretim Kurumu Matbaası, 1997, s. 55.

24 Hatice Dilek Çağ - Fatma Bölükbaş Kaya, *a.g.m*, 2(1), s. 91.

Uluslararası alanda Türkoloji ve Türkçe eğitime hem destek veren hem uygulayan milli kurumlarımız ve faaliyetlerini de kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür.

MEB Yurtdışı Okulları

Millî Eğitim Bakanlığının 12 Farklı ülkede ilkokul, Ortaokul, Lise ve imam Hatip Lisesi olmak üzere 62 okulu bulunmaktadır. Bakanlık imzaladığı Türkoloji protokolleriyle yurt dışına öğretim elemanı görevlendirmesi yapmaktadır. Bu doğrultuda 36 değişik ülkede 98 öğretim elemanı bulunmaktadır.²⁵ Bu okulların dışında bakanlıkça Batı Avrupa'daki Türk çocuklarına Türkçeyi ve Türk kültürünü öğretmek amacıyla öğretmen atamaları yapılmaktadır. Bu çerçevede sadece Almanya'nın değişik eyaletlerinde 508 Türkçe ve Türk kültürü öğretmeni görev yapmaktadır. Yerel kaynaklardan temin edilen öğretmen sayısı ise 989'dur.²⁶

Türkiye Maarif Vakfı

Türkiye Maarif Vakfı 17 Haziran 2016 tarihinde kurulmuştur. Dünyanın değişik kıtalarında uluslararası düzeyde eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Dünya genelinde onlarca farklı ülkede eğitim faaliyetleri gerçekleştirerek değişik din, kültür ve milletten öğrencilerin insani ve ilmi ölçüler çerçevesinde yetiştirilmesini hedeflemektedir. Vakfın kuruluş amaçları ilgili kanunda kısaca şu şekilde açıklanmaktadır: İnsanlığın ortak birikim ve değerleri doğrultusunda eğitim vermek, değişik yaş ve düzeydeki ihtiyaç sahibi öğrencilere burslar vermek, okul ve yurt benzeri kurumlar açmak, eğitim kurumlarında görev alacak öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapmak.²⁷ Bu amaçlar doğrultusunda Türkiye Maarif vakfı hızla gelişmiştir. Dünyanın 67 ülkesinde, 427 farklı eğitim kurumunda 48.310 öğrenciyi eğitim hizmeti vermektedir.²⁸

Türkiye Maarif Vakfı bünyesinde faaliyet gösteren eğitim kurumlarında, Türkçe öğretimi okul öncesinden lise düzeyine kadar sistematik bir yaklaşımla gerçekleştirilmektedir. Öğretim süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi amacıyla genel merkezde Türkçe Öğretimi Koordinatörlüğü oluşturulmuştur. Bu birim tarafından, eğitim kademelerine uygun olarak hazırlanan Türkçe öğretim

25 “Yurtdışı Okullarımız”, Meb.gov.tr; [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

26 Bayram Arıcı - H. Ahmet Kırkkılıç, “Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl 5, sayı 41, Mart 2017, s. 483.

27 “Türkiye Maarif Vakfı Kanunu”, (Kanun Numarası: 6721, Kabul Tarihi: 17.06.2016), *Resmî Gazete*, Sayı: 29756, Tarih: 28.06.2016.

28 <https://turkiyemaarif.org/page/553-dunyada-maarif-16>; [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

programları geliştirilmiştir. Ayrıca, Koordinatörlük, öğrencilerin yaş grupları ve dil yeterlilik seviyelerini dikkate alınarak ders kitapları ve destekleyici eğitim materyalleri tasarlamakta ve bu materyallerin sürekli iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir.²⁹

Türkçe öğretim sürecinde, Türkiye’den gönderilen nitelikli eğitimciler görev almaktadır. Söz konusu öğretmenler, titiz bir seçim sürecinin ardından göreve başlamadan önce kapsamlı hizmet içi eğitim programlarına tabi tutulmaktadır. Vakıf, uyguladığı stratejik plan çerçevesinde, faaliyet gösterdiği ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarında Türkçenin müfredata entegrasyonunu sağlamaya yönelik akademik girişimlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda, küresel ölçekte çeşitli coğrafi bölgelerde yer alan sekiz prestijli üniversitede Türkçe dil eğitimi programları uygulamaya konulmuştur. Söz konusu üniversiteler şunlardır:³⁰

- Arnavutluk (Universiteti New York Tirana)
- Çad (Université de N’Djaména)
- Endonezya (Universitas Indonesia)
- Fildişi Sahili (L’Université Félix Houphouët-Boigny)
- Kamerun (University of Yaunde II)
- Kolombiya (Universidad Externado de Colombia)
- Pakistan (NED University of Engineering and Technology)
- Umman (Sultan Qaboos University)

Bu tür stratejik girişimler, Türkçenin uluslararası bir akademik dil olarak yaygınlaştırılmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Vakfı’na bağlı olarak 5 Mayıs 2007 tarihinde kurulmuştur. Amacı Türk dili, edebiyatı, tarihi ve sanatı konularında uluslararası düzeyde kültür, sanat ve eğitim faaliyetlerinde bulunmaktır. Bu maksatla değişik ülkelerde Türkçe eğitimine ek olarak çok sayıda kültür ve sanat faaliyetleri de düzenlenmektedir.

Enstitü, Türkoloji Projesi kapsamında 46 ülkede 85 üniversiteyle iş birliği protokolü imzalamıştır. Ayrıca çeşitli yaz okulu projeleriyle yabancı Türkologlara Türkiye’nin çeşitli üniversiteleriyle ortaklaşa eğitim ve kurs

29 <https://www.turkiyemaarif.org/post/7-turkiye-maarif-vakfi-dunyaya-turkce-ogretiyor> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

30 <https://turkiyemaarif.org/page/553-dunyada-maarif-16> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

faaliyetleri düzenlenmektedir. Enstitü Türkoloji İş Birliği Protokolü imzaladığı üniversitelere araç gereç, ders kitabı ve kütüphane kurma gibi konularda yardımcı olmaktadır.”³¹ Bu çerçevede Türkoloji bölümlerinde ve Enstitü merkezlerinde yaklaşık 2000 kitaptan oluşan “100 Büyük Türkiye Kitaplığı” projesi hayata geçirilmiştir.³²

Güncel rakamlara göre Enstitü 58 farklı merkezde Türk dili, edebiyatı, tarihi ve sanatı gibi alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu ülkeler ve şehirler şunlardır.³³

Tablo 3. Yunus Emre Enstitülerinin bulunduğu ülkeler

ABD - Washington DC,	Afganistan – Kabil,	Almanya – Berlin
Almanya – Köln	Arnavutluk - İşkodra	Arnavutluk-Tiran
Avustralya - Melbourne	Avusturya - Viyana	Azerbaycan - Bakü
Bahreyn - Manama	Belçika - Brüksel	Bosna Hersek - Foynitsa
Bosna Hersek - Mostar	Bosna Hersek - Saraybosna	Cezayir - Cezayir
Fas - Rabat	Fransa - Paris	Güney Afrika - Johannesburg
Güney Kore - Seul	Gürcistan - Tiflis	Hollanda - Amsterdam
Hırvatistan - Zagreb	İngiltere - Londra	İran - Tahran
İspanya - Madrid	İtalya - Roma	Japonya - Tokyo
Karadağ - Podgoritsa	Katar - Doha	Kazakistan - Nur-Sultan
KKTC - Lefkoşa	Kosova - İpek	Kosova - Priştine
Kosova - Prizren	Lübnan - Beyrut	Macaristan - Budapeşte
Makedonya - Üsküp	Malezya - Kuala Lumpur	Meksika - Meksiko
Mısır - Kahire	Moldova - Komrat	Pakistan - Karaçi

31 <https://www.yee.org.tr/tr/haber/yee-40-ulkede-16-bin-kisiye-turkce-ogretti> [Erişim Tarihi: 26.04.2023]

32 https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2015_yili_faaliyet_raporu.pdf [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

33 <https://www.yee.org.tr/tr/haber/yee-40-ulkede-16-bin-kisiye-turkce-ogretti> [Erişim Tarihi: 25.06.2023]

Pakistan - Lahor	Polonya - Varşova	Romanya - Köstence
Romanya - Bükreş	Rusya Federasyonu - Kazan	Rusya Federasyonu - Moskova
Senegal - Dakar	Sırbistan - Belgrad	Sudan- Hartum
Somali - Mogadişu	Tunus - Tunus	Ukrayna - Kyiv
Ukrayna - Kiev	Ürdün - Amman	----

Türkoloji ve Türkiye Bursları

Türkiye Bursları, Türkiye Cumhuriyeti tarafından uluslararası öğrencilere yönelik olarak kamu kaynaklarıyla finanse edilen bir yükseköğretim burs programıdır. Bu programın temel hedefi, dünya çapında akademik başarıya sahip öğrencilere fırsat eşitliği sunarak, uluslararası standartlarda eğitim imkânı sağlamaktır. Bunun yanı sıra, programın stratejik amaçları arasında Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki akademik, kültürel ve ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi yer almaktadır. Söz konusu iş birliği, akademiye sanata, ekonomiden edebiyata, teknolojiye mimariye kadar çeşitli disiplinlerde bölgesel ve küresel ölçekte kalkınmaya katkıda bulunmayı hedeflemektedir.³⁴

Türkiye Bursları kapsamında yüksek lisans veya doktora eğitimi almayı hedefleyen uluslararası öğrenciler, Türkçe yeterlilik sınavında başarılı olmaları halinde Türkoloji alanında lisansüstü eğitim görme hakkı kazanmaktadırlar. Söz konusu burs programı, sunduğu imkânlarla dünyanın en geniş kapsamlı yükseköğretim bursları arasında yer almaktadır. Bu anlamda;

- Üniversite ve bölüm yerleştirme hizmeti,
- Aylık burs desteği,
- Eğitim ücretinin karşılanması,
- Sağlık sigortası,
- Konaklama imkânı,
- Türkçe hazırlık eğitimi,
- Seyahat giderlerinin karşılanması,
- Akademik ve kültürel entegrasyon programları gibi avantajlar sunulmaktadır.

34 <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

Program, uluslararası öğrencilere Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinde eğitim görme ve bu süreçte maddi destek alma fırsatı tanımaktadır.³⁵ 2025 yılı itibarıyla burs miktarları öğrenim düzeyine göre değişiklik göstermektedir: Ön Lisans ve Lisans: Aylık 4.500 TL, Yüksek Lisans: Aylık 6.500 TL, Doktora: Aylık 9.000 TL, Araştırma Bursu: Aylık 12.000 TL. Türkiye Bursları, 2012 yılında markalaşarak YTB koordinasyonunda yürütülmeye başlanmıştır. Program, 2024 yılında 170 ülkeden 121.830 başvuru alarak uluslararası alanda büyük bir ilgi görmüştür. Her yıl yaklaşık 5.000 uluslararası öğrenciye burs verilmektedir.³⁶

Sonuç ve Değerlendirme

Türkoloji ve Türkçe eğitimi hem Türkiye'de hem de dünya genelinde giderek artan bir ilgiyle karşılanmaktadır. Türk dili, tarihi, edebiyatı ve kültürünün akademik bir disiplin olarak ele alındığı Türkoloji, geçmişten günümüze önemli bir bilim dalı olarak gelişimini sürdürmektedir. Türkiye'de bu alandaki çalışmalar, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren sistemli bir şekilde yürütülmüş, üniversitelerdeki Türkiyat enstitüleri ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri aracılığıyla akademik bir kimlik kazanmıştır.

Dünyada Türkoloji çalışmalarının kökleri, 18. yüzyıla kadar uzanmakta ve başta Avrupa olmak üzere birçok ülkede akademik bir disiplin olarak yerini almaktadır. Günümüzde 105 ülkede 687'den fazla eğitim kurumu Türkoloji ve Türkçe eğitimi vermektedir. Türkçenin yaygınlaşmasında resmî kurumların rolü büyüktür. Yunus Emre Enstitüsü, dünya genelinde Türkçe kursları ve kültürel faaliyetler düzenleyerek Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlamaktadır. Türkiye Maarif Vakfı ise farklı ülkelerdeki okullarında Türkçe eğitimini yaygınlaştırmaktadır. Ayrıca, Türkiye Bursları gibi programlar sayesinde uluslararası öğrencilere Türkoloji alanında lisansüstü eğitim alma fırsatı tanınmaktadır.

Türkçenin ve Türkolojinin uluslararası alanda daha etkin bir konuma gelebilmesi için bazı eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Dünya genelindeki üniversitelerde verilen Türkçe ve Türkoloji eğitimi, çoğu zaman programların kuramsal bilgi ile uygulama arasındaki dengeyi kuramaması, çağdaş dilbilimsel ve kültürel yaklaşımların yeterince entegre edilememesi ve akademik kaynak yetersizlikleri gibi temel sorunlarla karşı karşıyadır. Bu çerçevede, üniversitelerde Türkoloji programlarının müfredatları, yalnızca klasik filolojik yaklaşımlarla sınırlı kalmayıp çağdaş disiplinlerle etkileşimli, dijitalleştirilmiş ve çok dilli

35 <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/hakkimizda> [Erişim Tarihi: 26.04.2023]

36 <https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

bir yapıya kavuşturulmalı; alanında uzman akademik kadroların istihdamı desteklenmeli ve uluslararası öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliği yoluyla Türkçenin küresel akademik görünürlüğü artırılmalıdır. Bu yönde atılacak adımlar, hem Türkçenin dünya dilleri arasındaki saygın konumunu güçlendirecek hem de Türkoloji çalışmalarına nitelik ve süreklilik kazandıracaktır.

Sonuç olarak, Türkoloji ve Türkçe eğitimi, Türkiye'nin kültürel diplomasisinin önemli bir aracıdır. Bu alandaki çalışmaların desteklenmesi, Türk dilinin ve kültürünün dünya çapında daha fazla tanınmasını sağlayacaktır. Gelecekte, Türkçenin bir dünya dili olarak konumunu güçlendirmek için akademik iş birlikleri, dil politikaları ve uluslararası projelerle bu süreç daha da hızlandırılmalıdır.

Kaynakça

Açık, Fatma, “Dil politikaları bağlamında Türkçenin öğretimi”, *Yabancılar Türkçe Öğretimi El kitabı*, ed. Mustafa Durmuş – Alpaslan Okur, Ankara, Grafiker Yayınları, 2018.

Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*, cilt II, Ankara, TDK Yayınları, 1990.

Arıcı, Bayram - Kırkkılıç, H. Ahmet, “Yurt dışında görev yapan Türkçe ve Türk kültürü öğretmenlerinin Türkçe ve Türk kültürü derslerine ilişkin görüşleri”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, yıl 5, sayı 41, 2017.

Aydın, Altan, “Türkiye'nin dünyaya açılan kapısı Türkiye Maarif Vakfı”, *Basın Hayatı*, sayı, 51, 2019.

British Council, *Languages For The Future Report*, H143, 2017.

Buran, Ahmet, “Türklük Bilimi ve Türkoloji üzerine bir değerlendirme”, *IV. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu*, Niğde, c. I, 2017.

Buran, Ahmet, *Türklük Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2012.

_____, *Türk Diline Gönül Verenler Yabancı Türkologlar*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2018.

_____, “Türk Dilinin Bugünkü Durumu ve Yayılma Alanları”, *Yükseköğretim Öğrencileri İçin Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, haz. Zeynep Korkmaz, vd., 4. bs., Ankara, Yükseköğretim Kurulu Matbaası, 1997.

Çağ, Hatice Dilek – Bölükbaş Kaya, Fatma, “Türkçenin yurt dışında yabancı dil olarak öğretimine genel bir bakış”, *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 2021.

Çetin, İsmet - Eskimen, Derya A., “Avrupa’da Türkoloji Öğrenimi Gören Öğrencilerin Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürüne İlişkin Görüşleri: Fransa İnalco Örneği”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol. 7(1), 2012.

Dolunay, Salih Kürşad, “Türkiye ve dünyadaki Türkçe öğretim merkezleri ve Türkoloji bölümleri üzerine bir değerlendirme”, *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kongre Kitabı II*, Ankara, Pegem Yayınları, 2005.

Emiroğlu, Öztürk - Mussa, B. (ed.), *Dünya’da Türkoloji*, 3 cilt, 1. bs., Ankara-Varşova, Türkoloji Akademisi & Continent Publications Continent, 2004.

Emiroğlu, Öztürk, *Avrupa’da Türkoloji*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2020.

Ercilasun, A. Bican, *Türk Dili: Dil ve Anlatım*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.

Gencan, Tahir, *Dilbilgisi*, Ankara, Ayraç Yayınları, 2001.

Güleç, İsmail, “Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 41, İstanbul, 2012.

Herzog, Christoph, “Almanca Konuşulan Ülkelerde Türkiyat ve Şarkiyat Çalışmalarının Gelişimi Üzerine Notlar”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 15, 2015.

İnalcık, Halil, “Hermenötik, Oryantalizm, Türkoloji”, *Doğu Batı Dergisi*, 2012.

Korkmaz, Z., *Cumhuriyet Döneminde Türk Dili*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2003.

Öner, Mustafa, “Türk Dünyası ve Türkoloji”, *Aydın Türklük Dergisi*, yıl 1, sayı 1, 2015.

Parlatır, İsmail - Korkmaz, Zeynep, *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001.

Tekin, Talat, *Türkoloji’ye Giriş*, İstanbul, Simurg Yayınları, 1993.

Temir, H., “Fransız Şarkiyat Kurumu INALCO’daki Türkçe Dil Eğitiminin Arka Planı ve Türkoloji Çalışmaları”, *Turcology Research*, 80, 2024.

Turan, Fikret, “Methodological Variations in Textbooks of Turkish Grammar and Syntax Used in Turkish Universities”, *Acta Via Serica*, vol. 3(1), June 2018.

“Türkiye Maarif Vakfı Kanunu”, (Kanun Numarası: 6721, Kabul Tarihi: 17.06.2016), *Resmî Gazete*, Sayı: 29756, Tarih: 28.06.2016.

YÖK, *Lisans Programları Çerçeve Eğitim Programları*, Ankara, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, 2010.

İnternet Kaynakları

<https://turkiyat.istanbul.edu.tr/tr/content/enstitu/enstitu-mudurlugu> [Erişim Tarihi: 10.05.2025]

<https://turkiyemaarif.org/page/553-dunyada-maarif-16> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

<https://www.turkiyeburslari.gov.tr/hakkimizda> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

<https://www.turkiyemaarif.org/post/7-turkiye-maarif-vakfi-dunyaya-turkce-ogretiyor> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2015_yili_faaliyet_raporu.pdf [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

<https://www.yee.org.tr/tr/haber/yee-40-ulkede-16-bin-kisiye-turkce-ogretti> [Erişim Tarihi: 25.06.2023]

<https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> [Erişim Tarihi: 28.04.2023]

<https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10213> [Erişim Tarihi: 18.04.2023]

<https://yyegm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-okullarimiz/icerik/366> [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

www.google.com/search?q=D%C3%BCnyan%C4%B1n+en+zengin+dilleri+s%C4%B1ralamas%C4%B1 [Erişim Tarihi: 15.03.2023]

www.yee.org.tr/tr/haber/yee-40-ulkede-16-bin-kisiye-turkce-ogretti [Erişim Tarihi: 25.04.2023]

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın her aşamasından yazar sorumludur.

Çatışma Beyanı

Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.